

For economical stabilization of undeveloped collective farms next arrangements were taken: specialization dredging, production centralization, cross-sectoral cooperation development, body perfection, adaptation of the scientific and technical achievements into production process, increase in production and complete fodders curing, consolidation of corporeal-technical base, rational use of corporeal, financial and labor resources, development of subsidiary enterprises and production processing crafts, producing of local building materials and consumer goods thanks to the new type of using staple and labor resources, increase in economical work level of collective farms, censorious conservation regime, stabilization of collective farms and their subsections with proficient administrative staff, high-qualified specialists and popular professions workers, creating necessary domestic conditions for them.

All this measures had not only economical, but also organizational character. Accurate collocation of communists on basical sections of work and amelioration of massive-political work among the population were the main aims. Invested costs created profitable conditions for conversion from mechanization of several work areas to adaptation of complex mechanization in different branches of agricultural production. However command-administrative methods of agricultural administering as well as natural and climatic conditions of Carpathian mountains affected on achievement success in development of agriculture. Conversion for commercial terms of management perplexed the situation, because all power stayed on the arms of pragmatistical assignees of communist parti.

Big agricultural farm may achieve high affectivity thanks to the: adaptation of the new technologies, scientific achievements, previous experience and maximal using of earth; better possible realization, processing and saving of production and corporeal. However advantages of big farms should be rated on the aspect of optimal sizes, apart for base and foothill regions. Soviet experience of management concerning mountain collective farms showed their total unprofitability. Program of centralization and specialization of production with optimal accesses can provide high income. Behind the certain ranges works specific factors, which reduce affectivity of producing - growing of administrating, managing unit, increase of transport charges, etc. Such farms exist for income but if gain doesn't countervail charges, they will bust without state endorse. Problems of big agricultural farms relent thanks to their cooperation, specialization dredging and integration with different enterprises.

Big farms are interested in subsisting beside small agricultural farms, which can supply them with seasonal work power for lease. Small agricultural farms can exist during the period economic crisis, financial problems. For centuries peasants could work and cultivate farmlands even than when farm was unbeneficial as a marketable - staying natural, detrimental. Economical politic of the country should anticipate equality possibilities for different conformations of property and management.

Key words: Ivano-Frankivsk region, reform, agriculture, stock-raising, collective farms, subsidiary enterprises, national crafts.

© P. Верів

Надійшла до редакції 27.12.2013

УДК 94(477.8)

НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ В ПОЛІТИЧНИХ ТЕЧІЯХ (1921-1939 рр.)

РУСЛАН ГУСАК,

здобувач Інституту історії України НАН України, м. Івано-Франківськ

У статті проаналізовано національно-визвольний рух західних українців у міжвоєнний період, коли виокремилася п'ять основних суспільних течій, представлених як демократичними об'єднаннями й партіями з притаманними їм легальними засобами боротьби, так і двома нелегальними політичними силами. Радикальні настрої відображали українські націоналісти й комуністи. Провідні політичні сили намагалися очолити національно-визвольний рух, активно розбудовували свою структурно-організаційну мережу у взаємному протиборстві та несприйнятті супротивних програмних засад, що не вело до консолідації спільноти й заклало подальші протиріччя.

Ключові слова: Східна Галичина, Західна Волинь, партії, парламент, ідеологія, націоналісти, український націоналізм.

Постановка проблеми та стан її вивчення. Проголошення незалежності в Україні - найпомітніша подія в політичному житті Східної Європи ХХ ст. Розбудова демократії, формування громадянського суспільства вимагає об'єктивних оцінок уроків минулого. Річ Посполита, будучи "вітчиною бага-

тьох народів", у часи жорстокої релігійної боротьби давала приклади того, що може існувати місце, де різні віри та культури мирно співіснують. Включення західноукраїнських земель до складу відновленої Польської Республіки у 20-х роках ХХ ст. створило якісно нові суспільно-політичні умови, що про-

№ 1 (121) січень-лютий 2013 р.

явилися в тогочасному житті регіону. Необхідно наголосити, що наслідки відчутно вплинули на всі вектори життя українців, поляків, євреїв, проте найвиразніше це стало помітно в трагічні роки Другої світової війни.

Вибір теми дослідження в означених хронологічних рамках зумовлений тим, що, незважаючи на велику кількість опублікованих джерел і наукової літератури, у її вивченні залишається багато прогалин. Зокрема, існує необхідність докладного з'ясування того, яким чином польські урядові кола впливали на політичну сферу життя української спільноти, як відбувалося вироблення специфічних форм і методів протидії державній асиміляції, збереження національної ідентичності. Усе це актуалізує названу проблему, а в контексті становлення дружніх добросусідських взаємин має певне практичне значення.

У вивченні окресленого кола проблем першість закономірно належить західноукраїнським дослідникам. Це ґрунтовні монографії Л. Алексієвця [1], М. Кугутяка [2; 3], С. Качараби [4], О. Красівського [5; 6], М. Литвина і К. Науменка [7], В. Марчука [8; 9], О. Малярчука [10] та багатьох інших вітчизняних учених. У них на основі широкої джерельної бази комплексно висвітлено державно-політичне, культурно-освітнє, соціально-економічне, духовне відродження західних українців.

Окреме місце в дослідженні провідних політичних сил у боротьбі за українську державність посіли роботи І. Дерев'янка [11], Л. Зашкільняка [12], К. Кондратюка [13], В. Ходака [14] та інших. На сьогодні з'явилася низка публікацій з історії розвитку сільськогосподарської кооперації (Л. Дрогомирецька [15], В. Марочко [16], В. Смолей [17], М. Стрішенець [18]) та життя села й соціальної структури спільноти (З. Баран [19], О. Дудяк [20], Н. Коростіль і О. Малярчук [21; 22]). Окрему групу складають праці Г. Білавич і Б. Савчука [23], О. Гайдукевич [24], О. Єгрешія [25] та інших, де висвітлена участь священників у суспільних процесах. Дослідження науковців акумулювали кращі традиції як вітчизняної, так і зарубіжної історичної науки.

Мета статті - охарактеризувати складові течії національно-визвольної боротьби українського народу в досліджуваній період, їхні програмні засади та ставлення до них різних верств тогочасної спільноти. **Об'єкт** дослідження - політичне життя Східної Галичини та Західної Волині. **Предмет** - особливості реалізації програмних засад українськими політичними силами.

Виклад основного матеріалу. Захопивши Східну Галичину та Західну Волинь, польська влада запровадила жорстокий терор і розпочала насаджувати політику національного, соціального, релігійного та економічного гноблення. Західні українці відмовлялися визнавати польську владу своїм законним урядом. У відповідь розпочався масовий терор і репресії. У травні 1919 р. польський уряд запровадив систему військово-польових судів. Це викликало масовий спротив українського населення, яке здійснювало підпали й терористичні акти, проводило мітинги та страйки.

На керівництво національно-визвольним рухом претендували різні сили в особі політичних партій, військових, релігійних та громадських організацій. Уряд Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР) на чолі з президентом Є. Петрушевичем і Міжпартійна рада вважали, що керована боротьба народних мас у поєднанні з дипломатичними захо-

дами мали вплинути на Польщу. Залишалася надія і на світову громадськість, її вплив на уряди держав Антанти з метою визнання незалежності Галицької республіки. Необхідність злиття всіх українських політичних партій у єдиний національний фронт робилася необхідною. Проте політичний блок українських партій та громадських організацій не відзначався єдністю.

Старше покоління галицьких політиків, духовенство, інтелігенція та частина сільського населення залишалися соціальною основою легальних українських партій. Вбачаючи кінцевою метою незалежну Українську Самостійну Соборну Державу (УССД), вони зосереджували свої зусилля на захисті національних, економічних, культурних і соціальних прав. Легальні партії охоплювали повний спектр політичного життя українців, співпрацюючи з парламентом, церквою, пресою, товариствами, спілками, громадами та організовуючи різні акції протесту.

Із перших років польської окупації в Східній Галичині діяли чотири основних українських партій: Українська народна трудова партія (УНТП, до 1919 р. - Національно-демократична), Українська радикальна партія (УРП), Українська соціал-демократична партія (УСДП) та Українська християнсько-суспільна партія (УХСП). Партії, за винятком УСДП, узгоджували свою діяльність через Міжпартійну раду, головою якою спершу було обрано професора К. Студинського, а згодом на цій посаді його змінив В. Бачинський.

Міжпартійна рада підпорядковувалася емігрантському уряду ЗУНР Є. Петрушевича та підтримувала з ним тісний зв'язок. Програмою метою всіх вищезгаданих партій була політична боротьба за Українську Самостійну Соборну Державу. Після підписання Варшавського договору С. Петлюри з Ю. Пілсудським у 1920 р., за яким західноукраїнські землі мали відійти до Польщі, галицькі українські партії підтримали концепцію самостійної Галицької Республіки президента Є. Петрушевича. З єдиного політичного фронту вийшла лише УСДП, що в 1922 р. перейшла на прорадянську платформу.

Крім національно свідомих українців, які становили електорат вищезгаданих політичних об'єднань міжвоєнної доби в Галичині, мав місце анахронізм XIX ст. - русофільська течія. Представники останньої гуртувалися біля Галицько-руської організації на чолі з Російським виконавчим комітетом. На початку 1920-х років виконкомом керували ліві сили Галицько-руської організації, які непримиренно ставилися до польської адміністрації та були солідарні з національними українськими партіями. Згодом ліві русофіли влилися в комуністичний рух, а праве русофільство із часом занепало.

Основою для організації Комуністичної партії Західної України послугувала створена в 1919 р. Комуністична партія Східної Галичини - КПСГ. У жовтні 1921 р. перший з'їзд КПСГ прийняв рішення про входження її до складу Комуністичної робітничої партії Польщі (КРПП). На кінець 1923 р. КПСГ змінила назву на Комуністичну партію Західної України. Підсиленню прорадянських настроїв сприяло повернення з еміграції в Україну видатних провідників національно-визвольного руху - президента Української Народної Республіки М. Грушевського, згодом - голови Директорії В. Винниченка та інших політичних і громадських діячів. Ціла плеяда галицьких інтелектуалів залишила роботу в Українському вільному університеті в Празі й виїхала в радянську Україну. Прихильники радянофільської течії повірили, що "большевики

змінювалися" і настала можливість працювати для розвитку української культури та науки [26, с. 11]. Невдовзі галицьких інтелігентів репресували.

У радянофільське політичне русло вкладалися надзвичайно різні підходи та концепції - від патріотичного захоплення культурним розвитком радянської України до сповідування ідей українського націонал-комунізму. Частина українських політиків помилково вірила у швидкий розвал повоєнної європейської політичної системи та в неминучу перемогу радянської Росії над Польщею, яка б мала увінчатися включенням західноукраїнських земель до Наддніпрянської України. Великий імпульс таким поглядам дала політика українізації, яку проводило в той час керівництво республіки.

Провідною ідеєю націоналізму виступала концепція Української Самостійної Соборної Держави й гасло - "Здобути Українську державу або загинути у боротьбі за неї!". В основі положень УССД лежав принцип побудови держави на етнічних землях і панування титульної української нації. У 1920 р. колишніми старшинами Українських січових стрільців та Української галицької армії в Празі організовано Українську військову організацію (УВО) для продовження збройного опору окупантам, на чолі якої став харизматичний полковник армії УНР Є. Коновалець. До складу організації увійшли особи різних політичних переконань, яких згуртувала спільна мета - здобуття революційним шляхом самостійності Української держави.

На Волині, Підляшші, Поліссі та Холмщині партійне життя було менш активним. Там діяли рештки партій Української Народної Республіки - Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП), Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР), Української партії соціалістів-федералістів (УПСФ) та інші. Вищезгадані партії також мали за мету створення УССД. Існували й політичні об'єднання, що прагнули до польсько-української співпраці в межах Польської Республіки. Цей напрям підтримувала створена в 1930 р. Українська католицька народна партія. Остання була проголошена з ініціативи греко-католицького єпископа Г. Хомишина, фактичним керівником якої став Й. Назарук. У 1931 р. партія отримала назву - Українська народна обнова (УНО). Вона спиралася на греко-католицьке духовництво, яке у своїй більшості було лояльне до влади й підтримувало польсько-українське співжиття у Галичині. До аналогічного політичного курсу схилилося й Волинське українське об'єднання (ВУО), що було організоване та очолюване колишніми соратниками С. Петлюри - П. Певним, С. Тимошенком та С. Скрипником.

Головним напрямком діяльності українських легальних партій була парламентська боротьба. Улітку 1922 р. східногалицькі українські партії опинилися перед дилемою: узяти участь у виборах, визнавши де-факто польську владу, або ж бойкотувати їх та позбавити себе можливості використати трибуну сейму для парламентської боротьби. Спершу частина української політичної еліти краю схилилася до участі у виборах, проте більшістю голосів Міжпартійна рада підтримала заклик уряду Є. Петрушевича бойкотувати вибори.

До бойкоту приєдналася частина Комуністичної партії Східної Галичини. Інша її частина, до якої належало населення переважно польської та єврейської національності, пішла на вибори спільно з Комуністичною робітничою партією Польщі, увійшовши до Спілки пролетаріату міст і сіл, що мала легаль-

ний статус організації та була спеціально створена комуністами для участі у виборах.

Від загальної кількості українських політичних організацій власних кандидатів висунула лише нечисленна група так званих "угодовців" - прихильників співпраці з польським урядом, які називали себе "хліборобами" (від назви Української селянської партії хліборобів), але натомість дістали зневажливе - "хлібоїдів", під якою малося на увазі безпринципне політиканство.

У виборах до сейму, які відбувались 5 листопада 1922 р., узяти участь лише 38,2 % виборців Східної Галичини, а через тиждень, до сенату - 35,3 %. Відповідно, в етнічних польських воєводствах голосували від 68 до 87 відсотків виборців. Аналіз показників етнічного складу мешканців краю, де "русини" становили від 60 до 70 % населення Східної Галичини, засвідчує, що більшість українського населення бойкотувала вибори. За виборчими списками кандидати від "хліборобів" здобули 81039 голосів - 3,7 % виборців Східної Галичини, що дало їм можливість провести до сейму п'ятьох депутатів, де вони утворили Українсько-хліборобський сеймовий клуб (УХСК) на чолі з о. М. Ільковим [27, с. 71].

На території Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя бойкот виборів не мав сенсу, оскільки суверенітет Польської держави над цими територіями був закріплений Варшавським договором 1920 р. між УНР та Польщею, а також Ризьким мирним договором між Польщею, більшовицькою Росією та радянською Україною. Зважаючи на це, місцеві українські політики, громадські та господарські діячі вирішили узяти участь у виборах.

На території Волинського, Поліського та східних повітів Люблінського воєводства з великими містами Холм, Томашів і Грубешів Блок національних меншин (БНМ) отримав 57,3 % голосів на виборах до сейму та 61,8 % до сенату. Виборчий успіх БНМ на території Волині перевершив усі найсміливіші очікування: за результатами останніх - жоден польський кандидат не потрапив до парламенту. За списком Блоку - 20 українців увійшли до сейму, утворивши Український клуб. Першим його головою став А. Васильчук - агроном, учасник Центральної Ради, уповноважений УНР у справах репатріації населення Холмщини й Підляшшя. Його наступником став С. Хруцький. До сенату за списком БНМ увійшло шість українців: Д. Герштанський, О. Карпінський, О. Левчанівська, Л. Маркович, І. Пастернак і М. Черкавський. Вони сформували в польському сенаті Український клуб, який очолив О. Карпінський (адвокат із м. Рівне), який свого часу входив до Товариства українських поступовців, уряду Центральної Ради та Української держави П. Скоропадського [28, арк. 17].

Результати виборів не виправдовували сподівань політикуму Польщі. Політичні події зробили очевидним те, що польська влада на західноукраїнських теренах тримається завдяки війську. Вибори не принесли політичних дивідендів і Є. Петрушевичу та його прихильникам, оскільки не вплинули на позицію держав Антанти, які в березні 1923 р., знехтувавши правом українського населення регіону на самовизначення, підтвердили права Польщі на Східну Галичину. Українським партіям довелося пристосувати свою парламентську стратегію й тактику до нових політичних реалій.

Через два місяці - 26 травня 1923 р. - Український клуб (парламентська фракція) під час ведення

дебатів з урядового бюджету оголосив про перехід до опозиції, проголосувавши проти. Надалі не підтримав жодного з польських урядових кабінетів. Незабаром, під час засідання польського сейму в промові С. Підгірського вперше пролунала вимога територіальної автономії для Західної України. Парламент проігнорував таку пропозицію та продовжував ухвалювати закони, що обмежували права національних меншин у державі.

23 травня 1923 р. в Українському клубі польського сейму сформувалася автономна соціалістична фракція, яка стала парламентським представництвом УСДП. 22 лютого 1924 р. п'ятеро з дев'яти членів соцфракції залишили УПР та утворили окремий клуб Української соціал-демократичної партії, при цьому оголосивши, що для Українського клубу є пріоритетними національні тенденції, а соціальні проблеми та нагальні питання "українських працюючих мас" відходили на другорядні позиції. Справжнім ініціатором утворення Клубу УСДП у рамках діючого сейму була КПЗУ, а виникнення окремого клубу збіглося з адміністративною забороною УСДП. У ситуації, що склалася, та після невдалих спроб реанімування партії та створення нового легального угруповання з подібним політичним курсом четверо членів клубу забороненої УСДП - Я. Войтюк, А. Пашук, Х. Приступа та Й. Скрипа 7 листопада того ж року об'єдналися з двома польськими комуністами в Комуністичну польську фракцію [29].

Інша, ліва група українських парламентарів, що нараховувала сімох послів та одного сенатора, після заборони УСДП ініціювала створення нової соціалістичної партії - Українського соціалістичного об'єднання - "Селянського союзу", а невдовзі й Українського робітничо-селянського об'єднання - "Сельробу".

Політичні реалії спонукали українські національні сили до пошуку підстав для ідеологічного й політичного єднання. 11 липня 1925 р. у Львові відбувся об'єднавчий з'їзд українських політичних угруповань, на якому було створено нову політичну партію - Українське національно-демократичне об'єднання (УНДО). Платформа партії, яка опинилася в центрі суспільно-політичного життя, засвідчила різке опозиційне ставлення до польської окупації Західної України та компромісну позицію щодо радянської України.

У середині 20-х років ХХ ст. серед політичних партій Західної України відбулися значні перегрупування, що характеризувалися, з одного боку, поширенням симпатій до радянської України, а з іншого - консолідацією національно-демократичного табору. Зазначені перетрубації позначилися й на українській парламентарній репрезентації, хитка єдність якої розпалася під тиском внутріполітичних розходжень та за браком конкретних результатів у роботі парламенту, що й спричинило радикалізацію позиції окремих депутатів.

Упродовж 1925-1929 рр. тривало об'єднання націоналістичних груп у Західній Україні та за її межами. У 1925 р. у Чехо-Словаччині Українське національне об'єднання, Союз визволення України та інші поєдналися в єдину організацію - Легію українських націоналістів (ЛУН). Наступного року студентські групи в Галичині об'єдналися в Союз української націоналістичної молоді (СУНМ).

Незабаром до процесу консолідації націоналістичного табору долучилася й УВО. Після проведення кількох підготовчих конференцій представники УВО, СУНМ, ЛУН та Групи української націоналістичної

молоді (ГУНМ) зібралися на Перший (Основний) конгрес українських націоналістів. Він проходив у Відні в готелі на вулиці Канта з 28 січня до 3 лютого 1929 р., де й було проголошено утворення Організації українських націоналістів (ОУН). Конгрес не відбувся у визначений термін, оскільки ним посилено цікавилися спецслужби ворожих українській національній ідеї держав (польська та советська розвідки). Делегатів нелегально перевозили з Праги до столиці Австрії. На його пленарних засіданнях прозвучало 12 рефератів, а в шести комісіях - 28. Сучасники відзначали, що цей форум був схожий на науковий з'їзд. У доповідях охоплювалися всі сфери суспільного українського життя - від ідеології до літератури й мистецтва. В останній день було проведено записання перших 28 членів ОУН.

Згідно з ухваленим на конгресі рішенням, керівним органом ОУН став Провід українських націоналістів (ПУН), обраний із представників усіх українських земель. Головою став авторитетний Є. Ковалець, а до складу керівного органу увійшли Д. Андрієвський, Ю. Вассиян, Д. Демчук, М. Капустянський, П. Кожевників, Л. Костарів, В. Мартинець, М. Сціборський. Запроваджено посади головного судді (Я. Дуб) та головного контрольного (Я. Моралевич). Центрами ПУН у міжвоєнний період стали спочатку Женева (1929-1936 рр.), пізніше Рим (1936-1940 рр.). З політичного досвіду націй, які зуміли у вирі Першої світової війни здобути незалежність, простежувалося - жертви в перемозі надають "сталеву міцність", а в поразках "сіють розчарування". Обернути їх на "прапор боротьби" - найвище мистецтво провідників нації. У ситуації відчаю та "упадку духу" вони зуміли віднайти шлях подальших прямувань у національно-визвольній боротьбі.

Утворення ОУН радикальними силами української громадськості було реакцією на поразки в національно-визвольних змаганнях та проявом бажання продовжувати боротьбу за відновлення УССД. Єдиним успішним засобом боротьби проти поневолювачів України організація вважала революційні методи. На програму та характер політики ОУН вирішальним чином вплинуло переконання в тому, що провина за невдачу у визвольних змаганнях покладалася на українські соціалістичні партії та їх керівництво, що здебільшого складалося з інтелігенції. Домінувала думка, що демократія в жорстоких умовах боротьби за незалежність себе не виправдує.

На чергових парламентських виборах, які були призначені на березень 1928 р. практично всі українські партії вирішили брати участь. У листопаді 1927 р. було сформовано новий Блок національних меншин (БНМ), до якого увійшли УНДО, білоруські, німецькі та єврейські політичні організації, проте не увійшли сіоністи Східної Галичини.

УСРП пішла на вибори, увійшовши в коаліцію із соціал-демократичною групою "Вперед", що була правим крилом колишньої УСДП, та гуртувалася довкола однойменного часопису. Окремі списки висунули Українська партія праці (УПП) та Український народний союз (УНС), створений 1926 р. як ідеологічний послідовник партії "хліборобів". На Волині українські адепти маршала Ю. Пілсудського увійшли до проурядового Безпартійного блоку співпраці з урядом (ББСУ) разом із пілсудчиками. На виборах до сейму 4 березня 1928 р. українці отримали в Східній Галичині 49,7 % голосів, поляки - 40,8 %, євреї - 9,5 %. На всіх виборчих округах, за винятком львівського та багатонаціонального округу № 48, до

складу якого увійшли такі повіти, як Перемишль, Добромил, Сянок та Кросно, українські партії здобули понад 50 % голосів. На Волині за "українські списки" проголосувало 50,5 % виборців, урахувавши той факт, що майже половина виборців віддала свої голоси за "Сельроб". За польські партії та "польсько-український список" Безпартійного блоку співпраці з урядом проголосувало лише 43 % виборців, а за "єврейські списки" - 1,5 % [28, арк. 44].

Розподіл голосів українських виборців поміж основними політичними партіями: УНДО (у складі БНМ) - майже 600 тис. голосів, Блок Української соціалістичної радикальної партії та соціал-демократів - 268677, "Сельроб" - 216987, "Сельроб-лівця" - 160145, КПЗУ - 10192, КПЗУ-"васильківці" (лише Львів) - 106, Українська партія праці - 44919, УНС - 8887, русофільські об'єднання - 94953. Після остаточного підрахунку загальна кількість голосів за "українські списки" становила близько 1350000 [28, арк. 47].

До сейму було обрано 46 українців, із яких п'ятеро - за списками ББСУ, до сенату - 11. Це було найчисленніше українське представництво в історії парламенту міжвоєнної Польщі. Воно мало змогу бути значно більшим, якби не було розпорошення сил поміж дрібними списками в кожному окрузі. На результати виборів вплинув "адміністративний фактор" ("адмінресурс") та зловживання з боку владних структур: анулювання українських списків у кількох округах, масові арешти напередодні виборів, залякування виборців тощо. Серед парламентарів сейму 1928-1930 рр. простежувалися ті самі політичні орієнтації, що й у парламенті попереднього скликання - пропольська, самостійницька та прорадянська.

30 серпня 1930 р. президент Польщі І. Мосціцький дотерміново розпустив сейм та сенат, призначивши нові вибори на листопад. Одночасно з призначенням нових виборів уряд розпочав наступ на опозицію - було ув'язнено на нетривалі строки 5 тис. політичних діячів різного рівня, особливо жорстоких репресій зазнали українці.

Під приводом боротьби проти "саботажницької" діяльності ОУН польські війська разом із поліцією впродовж вересня-листопада 1930 р. здійснили в селах Східної Галичини жорстокі погроми мирного населення, які увійшли в історію під назвою "паціфікація". Однією з причин цієї акції було прагнення перешкодити передвиборчій кампанії українських партій. Мали місце непоодинокі випадки, коли селян погрозами змушували голосувати за "польські списки".

Поліція звинуватила легальні українські партії в контактах із підпіллям та здійснила арешти багатьох партійних лідерів. В ув'язненні опинилися 30 колишніх послів: 19 - УНДО, 6 - УСРП, 3 - "Сельроб", 1 - "Сельсоюз", 1 - УПП [3, с. 449]. Необхідно підкреслити, що серед арештованих були голова УНДО Д. Левицький, редактор часопису "Діло" В. Мудрий та інші. Напередодні виборів блок українських партій лишився без політичного керівництва.

Політичні репресії суттєво вплинули на перебіг та підсумки виборів. Так, наприклад, № 11 загального виборчого списку, за яким балотувався Український і білоруський виборчий блок, одержав на позачергових виборах до сейму, які відбулися 16 листопада 1930 р. у Східній Галичині 30,8 % голосів, а на Волині - 12,6 %. Це був єдиний проукраїнський загальнодержавний список, оскільки список "Сельробу-єдності" було анульовано владою. Прорадян-

ські організації - "Сельроб-єдність", "Сельроб" та УПП - змогли запропонувати лише локальні списки, що зібрали по кілька тисяч голосів [30, с. 55].

Урахувавши цей факт та вважаючи, що польсько-українська конфронтація веде в безвихідь, частина керівництва УНДО почала шукати компроміс із владою. Зважаючи на рішення деяких керівників УНДО, у "Ділі" з'явився цикл редакційних статей, автором яких був І. Кедрин-Рудницький, де були означені завдання нової Української парламентарної репрезентації. Перемовини, які відбулися 25 лютого 1931 р. за участю представників з української сторони - О. Луцького, В. Загайкевича та М. Галушинського, а з польської - В. Славека, Я. Єнджеєвича та Т. Голувка, закінчилися безрезультатно.

Головною причиною неможливості досягнення позитивного результату під час проведення переговорного процесу стала "паціфікація". Неможливість усунення гострих кутів польсько-українських стосунків полягала в безапеляційних вимогах, які висувала польська сторона: оприлюднення декларації лояльності УПР до Польської держави та відкликання українських скарг до Ліги Націй із приводу "паціфікації". Оприлюднення в польській пресі таємних переговорів викликало обурення громадської думки та унеможливило ведення конструктивного польсько-українського діалогу.

Усі опозиційні партії тогочасної Польщі, до складу яких входили українські соціалісти-радикали та соціал-демократи, бойкотували парламентські вибори 1935 р., протестуючи проти антидемократичної виборчої політики. Проте УНДО, Українська народна обнова (УНО), що виникла в 1930 р. під назвою "Українська католицька народна партія" (у 1932 р. перейменована в УНО), та Волинське українське об'єднання взяли участь у виборах спільно з Безпартійним блоком співпраці з урядом.

У виборах до сейму, які відбулись 8 вересня 1935 р., взяли участь лише 48,5 % виборців Східної Галичини, унаслідок чого УНДО одержало 13 сеймових мандатів, а УНО - 1. Незважаючи на попередні домовленості, УНДО втратило одного посла через те, що в Саноцькому окрузі виборці-поляки викреслили українського кандидата. До сенату було обрано трьох галицьких українців, двох від УНДО та одного представника Української народної обнови. Крім того, двох сенаторів від УНДО призначив президент Польщі. На Волині участь у голосуванні взяли 65,6 % виборців, за результатами яких ВУО одержало 5 місць у сеймі та одне - у сенаті. У новообраному парламенті галицькі послы та сенатори сформували нову Українську парламентську фракцію, а волинські - УПР Волині [31, с. 32].

Через зближення УНДО з правлячими колами Польщі, яке мало місце також і в новому сеймі, Українська парламентська репрезентація вперше з 1923 р. брала участь у голосуванні за урядовий бюджет та за надання президентові Польщі І. Мосціцькому надзвичайних повноважень у господарських та фінансових справах; разом із поляками утворила спільну територіальну групу, до складу якої увійшли послы та сенатори південно-східних воєводств. Польський уряд задовольнив деякі вимоги, які висувала Українська парламентська фракція - В. Мудрий був обраний одним з п'яти віце-маршалів сейму. На волю з концтабору в Березі-Картузській вийшла більшість в'язнів-українців, низка українських економічних інституцій та кооперативів отримали державні кредити.

Перераховані поступки були досить незначними, а політика дискримінації українців не була припинена. Деякі політичні партії, із програмами, подібними до курсу КПЗУ та ОУН, заробляли політичний капітал на критиці політики капітуляції ундовських парламентарів та засуджували курс на "нормалізацію".

У лютому 1938 р. Українська парламентська репрезентація утрималася від голосування за державний бюджет, а у вересні 1938 р. президент Польщі І. Мосціцький несподівано розпустив парламент та призначив нові вибори на листопад. Опозиційні партії, до складу яких увійшли УСРП та УСДП оголосили бойкот президентській ініціативі. 29 жовтня на засіданні ЦК УНДО лідер внутріпартійної опозиції Д. Левицький запропонував не оголошувати кандидатур від об'єднання.

Проурядові громадські об'єднання Блок "УНДО-УНО" та Волинське українське об'єднання пішли на вибори спільно з проурядовим Табором національного об'єднання (Obóz Zjednoczenia Narodowego - OZN), скорочено "Озон", який виник у лютому 1937 р. замість розпущеного Безпартійного блоку співпраці з урядом. Завдяки передвиборчим домовленостям було збережено "статус-кво", унаслідок чого з 1935 р. кількісне представництво українських партій у сеймі та сенаті залишилося незмінним.

Спроби Української парламентської репрезентації перевести польсько-український конфлікт у площину конструктивної співпраці не мали підтримки серед тогочасної спільноти. Неспроможність політики "нормалізації" спричинила падіння популярності УНДО та інших легальних українських партій серед населення й, у свою чергу, сприяла зростанню рейтингу програмних засад і методів боротьби ОУН. Напередодні Другої світової війни революційний націоналізм справляв найбільший вплив на молодшу генерацію, тоді як старше покоління традиційно підтримувало легальні українські партії і в першу чергу - УНДО.

Характеризуючи парламентську діяльність українських представників, можемо стверджувати, що вони мали за головний обов'язок захист інтересів українського населення: упродовж 1922-1926 рр. українські парламентарі внесли 841 поправку до законів, а в 1928-1930 рр. їх кількість знизилась до 451. Незалежно від польської урядової політики та ідеологічного курсу окремих українських партій, сейм залишався трибуною, що давала можливість оприлюднення різних поглядів та оцінок, а також нерозв'язаних питань громадян української національності, а посольський імунітет істотно полегшував політичну діяльність українських політиків у країні та на міжнародній арені. Парламент виступав як політичною трибуною, так і школою для набуття досвіду легальної політичної боротьби та участі в державних структурах влади для українських службовців і політиків.

Незважаючи на те, що українські послани та сенатори походили з різних суспільних верств, більшість із них не мала попереднього парламентського досвіду. Так, на Волині ніхто з них не був депутатом Державної Думи Російської імперії. На відміну від них, низка громадських діячів Галичини (Л. Бачинський, В. Загаєвич, Г. Тершакевець, А. Горбачевський) мали депутатський досвід роботи в австрійській Державній Раді та Галицькому сеймі. Значна частина українських парламентарів за часів відродженої Польщі перетворилась на досвідчених державних діячів, які були спроможні професійно та диплома-

тично не лише відстоювати гідні права українського населення, але й докласти чималих фахових знань під час ухвалення державного бюджету, прийняття державних рішень та брати участь у вдосконаленні управлінського апарату.

Окремі українські народні обранці завдяки своїй парламентській діяльності здобули повагу не лише серед українських колег та громадськості, але й серед польських обранців та високопосадовців. Це політичні діячі Західної України - С. Баран, С. Біляк та Д. Великанович, які з честю виконували свої депутатські обов'язки упродовж чотирьох парламентських скликань (каденцій), а С. Скрипник, В. Целевич, С. Хруцький та З. Пеленський - упродовж трьох. Українські обранці І. Блажкевич, В. Целевич, С. Хруцький, Г. Ганкевич, А. Гривняк, О. Когут, А. Кунько брали участь у розробці та ухваленні державного бюджету, у прийнятті рішень на державному рівні та вдосконаленні апарату управління. Українські парламентарі намагалися використати легальні демократичні можливості, щоб відстоювати інтереси українського населення в боротьбі за мовні, культурні, економічні та політичні права.

Висновки

Східна Галичина та Західна Волинь із їх важливим геостратегічним становищем незмінно входила до сфери політичних інтересів різних держав, у першу чергу - Польщі й Росії. Західні українці, незважаючи на несприятливі міжнародні обставини, створили свою державність у вигляді ЗУНР. Однак зовнішнє втручання позбавило український народ незалежності, у результаті чого землі України були розчленовані між радянською Росією, Польщею, Румунією і Чехо-Словаччиною.

Розвиток українського національно-визвольного руху польським суспільством сприймався як антидержавна діяльність, а окремішність українців і невирішеність політичних, економічних, культурних, освітніх, соціальних проблем - як замах на польськість цих земель. Польська спільнота розглядала "українське питання" крізь призму власної боротьби за державну незалежність і "безпідставність претензій русинів" на ці території.

Незважаючи на ідеологічні симпатії чи антипатії до української національної ідеї, об'єктивність вимагає стверджувати, що діяльність легальних партій і нелегальних - в особі ОУН і КПЗУ - справила значний вплив на історичні події ХХ ст. Вони перейняли (за винятком останньої) естафету національно-визвольної боротьби - спочатку проти польської окупації, а потім і проти радянського та німецького тоталітарних режимів та передали дисидентам. Не менш вагомим була справа популяризації української національної ідеї на міжнародній арені, контакти з окремими впливовими політиками Європи, США та інших регіонів світу. Залишається побажати, аби в умовах існування власної держави українські політики системно й наполегливо відстоювали власні національні інтереси. В українському суспільстві багато сподівань покладається на Євросоюз і НАТО чи демократичну Росію. Натомість усі надії та устремління мають зводитися на внутрішній потенціал української нації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексієвець Л. М. Польща : утвердження незалежної держави. 1918-1926 / А. Алексієвець. - Тернопіль : Підручники і посібники, 2006. - 448 с.
2. Кугутяк М. Галичина : сторінки історії. Нарис суспільно-

№ 1 (121) січень-лютий 2013 р.

політичного руху (XIX ст. - 1939 р.) / М. Кугутяк. - Івано-Франківськ, 1993. - 200 с.

3. Кугутяк М. Історія української націонал-демократії (1918-1929) / М. Кугутяк. - Київ - Івано-Франківськ : Плай, 2002. - Т. 1. - 536 с.

4. Качараба С. П. Еміграція з Західної України 1919-1939 / С. П. Качараба. - Львів : Львівський нац. ун-тет ім. І.Франка, 2003. - 416 с.

5. Красівський О. Східна Галичина і Польща в 1918-1923 рр. Проблеми взаємовідносин / О. Красівський. - К., 1998. - 298 с.

6. Красівський О. Галичина у першій чверті ХХ ст.: Проблеми польсько-українських стосунків / О. Красівський. - Львів, 2000. - 416 с.

7. Литвин М. Історія ЗУНР / М. Литвин, К. Науменко. - Львів : Інститут українознавства НАНУ ; Видавнича фірма "ОЛІР", 1995. - 368 с.

8. Марчук В. Українська Греко-Католицька Церква. Історичний нарис / В. Марчук. - Івано-Франківськ : Плай, 2001. - 164 с.

9. Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. / М. Марчук. - Івано-Франківськ : Плай, 2004. - 464 с.

10. Малярчук О. М. Тоталітаризм проти західноукраїнського села / О. М. Малярчук. - Івано-Франківськ : Місто НВ, 2008. - 228 с.

11. Дерев'яно І. Українсько-польські відносини 1918-1921 рр. : політичний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / І. Дерев'яно. - К., 2004. - 18 с.

12. Зашкільняк Л. Українсько-польські стосунки в ХХ столітті : історіографічні аспекти / Л. Зашкільняк // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. - Львів, 2005. - Вип. 13. - С. 3-22.

13. Кондратюк К. Аграрне питання в програмах та діяльності українських політичних партій Західної України (1919-1939) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / К. Кондратюк. - Львів, 1997. - 27 с.

14. Ходак В. Суспільно-політична діяльність Організації українських націоналістів (1929-1934 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / В. Ходак. - Івано-Франківськ, 2005. - 20 с.

15. Дрогомирецька Л. Українська кооперація у громадсько-політичному житті Західної України (1920-1939 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / Л. Дрогомирецька. - Івано-Франківськ, 2004. - 237 с.

16. Марочко В. Українська селянська кооперація в Україні : історико-теоретичний аспект (1861-1929 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / В. Марочко - К., 1996. - 43 с.

17. Смолей В. Польське цивільне і військове аграрне осадництво у Західній Україні : історико-правовий контекст (1919-1939 рр.) / В. Смолей. - Тернопіль : Підручники і посібники, 2003. - 112 с.

18. Стрішенець М. Економічна історія Тернопільщини / М. Стрішенець. - Тернопіль : Астон, 2001. - Т. 1. - 309 с.

19. Баран З. До питання про аграрну політику урядів міжвоєнної Польщі стосовно Західної України / З. Баран // Вісник Львівського університету. Серія історична. - Львівський державний університет ім. І. Франка, 1998. - Вип. 33. - С. 146-153.

20. Дудяк О. Динаміка соціальної структури зайнятості польського населення Західної України у міжвоєнний період (20-30-ті роки ХХ ст.) : дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / О. Дудяк. - Львів, 2003. - 191 с.

21. Коростіль Н., Малярчук О. Східна Галичина у радянсько-польських геополітичних планах (1919-1939 рр.) / Н. Коростіль, О. Малярчук // Гуржівські історичні читання : зб. наук. праць. - Черкаси, 2007. - С. 329-337.

22. Коростіль Н., Малярчук О. Аграрна політика II Речіпосполитої і український націоналізм / Н. Коростіль, О. Малярчук // Ціннісно-смысловий вимір буття українського суспільства і перспективи українського націоналізму : матеріали III Міжнародної наукової конференції (Івано-Франківськ, 17-18 листопада 2007 р.). - Івано-Франківськ, 2007. - С. 321-331.

23. Білавич Г. Товариство "Рідна Школа" / Г. Білавич, Б. Савчук. - Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1999. - 208 с.

24. Гайдукевич О. Природоохоронна діяльність Греко-католицької церкви в Галичині в 20-30-х роках ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / О. Гайдукевич. - Івано-Франківськ, 2007. - 20 с.

25. Єгрешій О. Суспільно-політична та культурно-просвітницька діяльність єпископа Григорія Хомишина (1904-1945 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 "Історія України" / О. Єгрешій. - Івано-Франківськ, 2003. - 20 с.

26. Лозинський М. Галичина в рр. 1918-1920 / М. Лозинський. - Нью-Йорк : Вид-во "Червона калина", 1970. - 228 с.

27. Głąbiński S. Wspomnienia polityczne / S. Głąbiński. - Pelplin, 1939. - 559 s.

28. Державний архів Івано-Франківської області (далі - ДАІФО), ф. 68, оп. 1, спр. 488, 174 арк.

29. Мудрий В. Боротьба за огнище української культури в західних землях України / В. Мудрий. - Львів : Українська краєва студентська рада, 1923. - 130 с.

30. Матла О. Історичні нотатки / О. Матла. - Торонто, 1985. - 304 с.

31. Ленцик В. Митрополит Йосип Сліпий як ректор Духовної Семінарії і Богословської Академії у Львові / В. Ленцик // Наукові записки українського вільного університету. - Paris - New-York, 1968. - 195 с.

REFERENCES

1. Aleksievets L. M. (2006), *Poland: establishing an independent state. 1918-1926*, Textbooks and manuals, Ternopil, 448 p. (ukr).

2. Kuhutyak M. (1993), *Halychyna : history pages. A glimpse of social and political movement (XIX century - 1939)*, Ivano-Frankivsk, 200 p. (ukr).

3. Kuhutyak M. (2002), *The history of Ukrainian nationalist democracy (1918-1929)*, Plai, Kyiv, Ivano Frankivsk, Vol. 1, 536 p. (ukr).

4. Kacharaba S. P. (2003), *Emigration from Western Ukraine in 1919-1939*, I. Franko Lviv National University, Lviv, 416 p. (ukr).

5. Krasivsky O. (1998), *Eastern Halycyna and Poland in 1918-1923. Relation issues*, Kyiv, 298 p. (ukr).

6. Krasivsky O. (2000), *Halychyna in the first quarter of the XX century: Poland-Ukraine relation issues*, Lviv, 416 p. (ukr).

7. Lytvyn M., Naumenko K. (1995), *The history of Western Ukrainian People's Republic*, Lviv, 368 p. (ukr).

8. Marchuk V. (2001), *The Ukrainian Greek Catholic Church. A historical outline*, Plai, Ivano Frankivsk, 164 p. (ukr).

9. Marchuk V. (2004), *Church, spirituality, nation. The Ukrainian Greek Catholic Church in Ukraine's social life in the XX century*, Plai, Ivano-Frankivsk, 464 p. (ukr).

10. Malyarchuk O. M. (2008), *Totalitarianism against the Western Ukrainian village*, Misto HB, Ivano-Frankivsk, 228 p. (ukr).

11. Derevyanko I. (2004), *Ukraine-Poland relations in 1918-1921: a political aspect*, dissertation abstract in fulfillment of the requirements for a Candidate's degree in History after specialty 07.00.01 «The History of Ukraine», Kyiv, 18 p. (ukr).

12. Zashkilnyak L. (2005), *Ukraine: cultural heritage legacy, national identity, statehood*, Lviv, Issue 13, pp. 3-22. (ukr).

13. Kondratyuk K. (1997), *Agrarian issues in the programmes and activity of Western Ukrainian political parties (1919-1939)*, dissertation abstract in fulfillment of the requirements for a Candidate's degree in History after specialty 07.00.01 «The History of Ukraine», Lviv, 27 p. (ukr).

14. Khodak V. (2005), *Ukrainian Nationalists' Organization social and political activity (1929-1934)*, dissertation abstract in fulfillment of the requirements for a Candidate's degree in History after specialty 07.00.01 «The History of Ukraine», Ivano-Frankivsk, 20 p. (ukr).

15. Drohomiretska L. (2004), *Ukrainian cooperation in the social and political life of Western Ukraine (1920-1939)*, dissertation abstract in fulfillment of the requirements for a Candidate's degree in History after specialty 07.00.01 «The History of Ukraine», Ivano-Frankivsk, 237 p. (ukr).

16. Marochko V. (1996), *Rural cooperation in Ukraine: a historical and theoretical aspect (1861-1929)*, dissertation abstract

in fulfillment of the requirements for a Candidate's degree in History after specialty 07.00.01 «The History of Ukraine», Kyiv, 43 p. (ukr).

17. Smolei V. (2003), *Polish civil and military agrarian settlements in Western Ukraine: a historical and legislative context (1919-1939)*, Textbooks and manuals, Ternopil, 112 p. (ukr).

18. Strishenets M. (2001), *The economic history of Ternopil Region*, Aston, Ternopil, Vol. 1, 309 p. (ukr).

19. Baran Z. (1998), *Lviv University Journal*. Historical edition, I. Franko Lviv National University, Issue. 33, pp. 146-153 (ukr).

20. Dudyak O. (2003), *The dynamics of the social engagement structure of the Polish population in Western Ukraine in the interwar period (1920-1930)*, dissertation abstract in fulfillment of the requirements for a Candidate's degree in History after specialty 07.00.01 «The History of Ukraine», Lviv, 191 p. (ukr).

21. Korostil N., Malyarchuk O. (2007), *Hurzhiiv historical readings: A collection of scholarly papers*, Cherkasy, pp. 329-337 (ukr).

22. Korostil N., Malyarchuk O. (2007), *Assessing Ukrainian society values and Ukrainian nationalism prospects*, Proceedings from III International conference (Ivano-Frankivsk, 17-18 November 2007), Ivano-Frankivsk, pp. 321-331 (ukr).

23. Bilavych H., Savchuk B. (1999), *Association «Native School»*, Lileya-HB, Ivano-Frankivsk, 208 p. (ukr).

24. Gaidukevych O. (2007), *Environment protection activity of the Greek Catholic Church in Halychyna in 1920-1930*, dissertation abstract in fulfillment of the requirements for a Candidate's degree in History after specialty 07.00.01 «The History of Ukraine», Ivano-Frankivsk, 20 p. (ukr).

25. Yehreshiy O. (2003), *Bishop Hryhory Khomyshyn's political and cultural activity (1904-1945)*, dissertation abstract in fulfillment of the requirements for a Candidate's degree in History after specialty 07.00.01 «The History of Ukraine», Ivano-Frankivsk, 20 p. (ukr).

26. Lozynsky M. (1970), *Halychyna in 1918-1920*, Publishing house «Chervona Kalyna», New-York, 228 p. (ukr).

27. Glabinski S. (1939), *Wspomnienia polityczne*, Pelplin, 559 p. (pol).

28. State archive of Ivano-Frankivsk region, fond p 68, opys 1, sprava 488, 174 arkush.

29. Mudry V. (1923), *The struggle for Ukrainian culture in Western Ukrainian lands*, Lviv, 130 p. (ukr).

30. Matla O. (1985), *Historical notes*, Toronto, 304 p. (ukr).

31. Lentsyk V. (1968), *Scholarly Notes of the Ukrainian Free University*, Paris, New-York, 195 p. (ukr).

R. Husak

NATIONAL LIBERATION MOVEMENT IN WESTERN UKRAINIAN POLITICAL TRENDS (1921-1939)

After Ukraine gained independence, Ukrainian historians adopted a new approach to assessing the interwar period. There appeared comprehensive monographs by L. Aleksievets, M. Kuhutyak, S. Kacharaba, O. Krasivsky, M. Lytvyn and K. Naumenko, V. Marchuk, O. Malyarchuk and many other Ukrainian scholars.

Having conquered Eastern Halychyna and Western Volyn, the Polish government resorted to terror and a policy of national, religious, and economic oppression. The Ukrainians living in Halychyna refused to recognize the legality of the Polish government. In return for this, it unleashed a reign of mass terror and arrests. The political views of the time reflected the deplorable post-war situation. The abuse of power practised by the Polish authorities, unemployment, and economic decline enhanced a feeling of hopelessness. The idea of restoring good relations between Ukraine and Poland was becoming more and more influential among the older generation. Eastern Halychyna, which was part of Poland, had to support the population of Volyn, Polissya, Kholmshchyna, Pidlyashshya, who presented their demands for granting autonomy to all Western Ukrainian lands on 6 June 1920. Under the new political conditions, there were no prospects for autonomy, because none of the ruling political circles of Poland recognized Western Ukraine's national or territorial autonomy.

In the national liberation movement in Western Ukraine during the interwar period, there emerged five main trends represented both by democratic organizations (which used legal means of struggle) and by two illegal political forces. Ukrainian nationalists and communists had radical views. The leading political forces tried to consolidate the national liberation movement and to build their organizational structure.

In conditions of state and legislative instability of Halychyna, the Polish party tried to foster a spirit of sycophancy in Ukrainian parties. It was necessary to do it so that the world could see that Ukrainians had resigned themselves to the situation. The Polish political forces tried to involve Ukrainians in autonomy negotiations without actually intending to realize their promise. On 31 August 1920, the sergeant majors from the Ukrainian Halych Army and the Sich Riflemen (Sichovi Striltsi) established the Ukrainian Military Organization (UMO), which was the region's reaction to Polish occupation. UMO intended to continue armed struggle for "Ukraine's independence".

The radical views in Ukrainian villages reflected two political trends - Ukrainian nationalism and communism. Ukrainian nationalism was based on the feeling of national inferiority, which had dominated for centuries. Both dynamic trends proposed quick and simple solutions to agrarian and political problems. As such solutions were easy for ignorant villagers to understand, it was natural that this very trend enjoyed the poorest villagers' support.

The opposition of the various liberation conceptions testified to the crisis of Ukrainian social and political movement. Each of the political teams had its own goal, struggle forms and methods. Random civil disturbances had no common objective, which was advantageous for the Polish government. The region's difficult religious situation prevented the Ukrainian community from consolidating their actions.

The fall of Ukrainian statehood, refusal to cooperate with the Polish government, and the injured feeling of national identity urged the active strata of Halych society to consolidate with a view to struggle for state independence. The historical circumstances made the national forces search for grounds for political and ideological unification. On 11 July 1925, in Lviv, there was an all-party congress, where a new political force was created - the Ukrainian National Democratic Union (UNDU). The party, which found itself in the centre of social and democratic life, displayed a strong opposition to the Polish occupation of Western Ukraine and a readiness for a compromise with Soviet Ukraine. It was supported by priests from various faith communities, the intelligentsia, students, workers, citizens, villagers.

On the eve of World War II, Eastern Halychyna and Western Volyn got caught in "the crossfire" from Poland's imperial policy and the myths of "communist paradise" in Soviet Ukraine. The Bilshovyk policy of modernizing the society on class grounds appealed to the poorest rural strata. Communist ideology had a certain impact, and tens of thousands of repressed patriots from Halych fell prey to it.

Key words: Eastern Halychyna, Western Volyn, the party, parliament, ideology, nationalists, Ukrainian nationalists.

© P. Гусак

Надійшла до редакції 31.01.2013

№ 1 (121) січень-лютий 2013 р.